

УДК 339

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Ковальов А.В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Ковальов А. В. Влияние глобализации на экономику предприятий та їх інноваційну діяльність.

На рубежі XX і XXI ст. світова економіка все більшою мірою відчуває на собі зростаючий вплив різних процесів, узагальнено іменованих глобалізацією.

Процес глобалізації викликаний об'єктивними чинниками світового розвитку, поглибленням міжнародного поділу праці, науково-технічним прогресом у галузі, скорочує так звану економічну відстань між країнами. Дозволяє одержувати необхідну інформацію з будь-якої точки планети в реальному режимі часу і швидко приймати рішення, сучасні системи телекомунікацій безпрецедентно полегшують організацію всієї господарської діяльності людей.

У статті досліджено особливості інтеграції економіки України в умовах трансформації як форми інтернаціоналізації та глобалізації господарського життя, процесу переплетіння національних господарств, розвитку виробничої і науково-технічної кооперації, торгово-економічних і валютно-фінансових зв'язків, створення зон вільної торгівлі. Відображено позитивні і негативні зрушення, які відбуваються сьогодні в економіці і в суспільстві, в будівництві інноваційної політики, у світовому науковому співробітництві, в становленні інформаційного постіндустріального суспільства. Визначено переваги побудови нової економіки знань та інноваційного ділового мислення з позиції забезпечення реальних трансформацій усіх сфер суспільного життя країни та її підприємств, орієнтованих на динамічне зростання економіки в умовах інтеграції України в світове господарство.

Ковалев А. В. Влияние глобализации на экономику предприятий и их инновационную деятельность.

На рубеже XX и XXI вв. мировая экономика все в большей мере испытывает на себе растущее влияние процессов, обобщенно именуемых глобализацией.

Процесс глобализации вызван объективными факторами мирового развития, углублением международного разделения труда, научно-техническим прогрессом в области транспорта и средств связи, сокращающим так называемое экономическое расстояние между странами. Позволяя получать необходимую информацию из любой точки планеты в реальном режиме времени и быстро принимать решения, современные системы телекоммуникаций беспрецедентно облегчают организацию всей хозяйственной деятельности людей.

В статье исследованы особенности интеграции экономики Украины в условиях трансформации как формы интернационализации и глобализации хозяйственной жизни, процесса переплетения национальных хозяйств, развития производственной и научно-технической кооперации, торгово-экономических и валютно-финансовых связей, создания зон свободной торговли. Отражены положительные и отрицательные сдвиги, которые происходят сегодня в экономике и в обществе, в построении инновационной политики, в мировом научном сотрудничестве, в становлении информационного постиндустриального общества. Определены преимущества построения новой экономики знаний и инновационного делового мышления с позиции обеспечения реальных трансформаций всех сфер общественной жизни страны и ее предприятий, ориентированных на динамичный рост экономики в условиях интеграции Украины в мировое хозяйство.

Kovalyov A. The impact of globalization on the economy of enterprises and their innovative activities.

At the turn of the XX and XXI centuries. The world economy is increasingly feeling the growing influence of processes collectively referred to as globalization.

The process of globalization is caused by objective factors of global development, the deepening of the international division of labor, scientific and technical progress in the field of transport and communications, which reduces the so-called economic distance between countries. Allowing to obtain the necessary information from anywhere in real time and make decisions quickly, modern telecommunications unprecedentedly easy to organize all economic activities of the people.

In this paper the features of integration of the economy of Ukraine in a transformation as a form of internationalization and globalization of economic life, the process of interweaving of national economies, the development of industrial, scientific and technical cooperation, trade and economic, monetary and financial relations, the establishment of free trade zones. Reflected the positive and negative changes that are taking place in the economy and in society, postoroeniya innovation policy in the international scientific cooperation in the development of post-industrial information society. Identified the benefits of building a new economy of knowledge and innovative business thinking from the perspective of a real transformation in all spheres of public life of the

country and its enterprises focused on the dynamic growth of the economy in the face of Ukraine's integration into the world economy.

Постановка проблеми. Глобалізація – це перехід від економік окремих країн до економіки міжнародного масштабу. Сьогодні у світі, що перетворився в одне велике поселення, промислове виробництво носить міжнародний характер, і гроші швидко і безперешкодно течуть з однієї країни в іншу. По суті, торгівлі – кордон не перешкода. При цьому багатонаціональні корпорації зосереджують у своїх руках величезну владу, а діяльність анонімних інвесторів може або сприяти матеріальному процвітання, або приводити до економічного занепаду в будь-якій точці земної кулі. Глобалізація – це і причина і наслідок сучасної інформаційної революції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблеми глобалізації не підлягає сумніву. Вона досліджується багатьма економістами усього світу. Прикладом можуть служити дослідження Джеффри Сака і Ендрю Уорнера з Гарварду, Девіда Долара та Арта Крайя з Світового банку і Джеффри Френкеля і Девіда Ромера з Берклі, українські вчені, зокрема Богомазова В.М., Соколенко С.І.

Мета статті. Вивчення зазначеного явища, а також оцінка впливу глобалізації на економіку підприємств та їх інноваційну діяльність.

Викладення основного матеріалу. Поняття глобалізації тісно увійшло в діяльність людей, особливо в розвинених країнах. Кожен зустрічається з нею в повсякденному житті, навіть не усвідомлюючи її значення, не знаючи точного визначення поняття глобалізації. А проте її вплив зростає з кожним роком. Разом з цим в даний час йде процес переведення економіки, а значить і підприємств на інноваційний шлях розвитку в усьому світі. Це все наштовкує на думку і говорить на користь того, що глобалізація – це найсильніший фактор впливу на інноваційну діяльність підприємства. Адже роль і місце країни в світовому співтоваристві, рівень життя народу в більшій мірі залежить від масштабів використання нових знань і технологій. А для підприємства ефективне використання науково-технічних досягнень, їх трансформація в конкретні комерційні результати – одна з умов економічного зростання на тлі економічної глобалізації [1, с. 153-155].

Глобалізація – це процес зростаючого впливу різних факторів міжнародного значення (наприклад, тісних економічних і політичних зв'язків, культурного та інформаційного обміну) на соціальну дійсність в окремих країнах.

Самий потужний фактор глобалізації – економічний, що виявляється в наявності транснаціональних корпорацій, що діють одночасно в багатьох країнах і використовують нові історичні умови в своїх інтересах. Але не потрібно думати, що глобалізація – це свого роду гігантська або суміш різнорідних процесів. Глобалізація – це об'єктивний процес, який визначає якісні зміни в глобальному просторі, зростання взаємопов'язаності і унікальності окремих людей чи цивілізацій в цілому.

Центральна ідея, що лежить в основі глобалізації, полягає в тому, що багато проблем неможливо адекватно оцінити і вивчити на рівні національності держави, тобто на рівні окремої країни та її міжнародних відносин з іншими країнами. Замість цього їх необхідно формулювати з точки зору глобальних процесів. Деякі дослідники зайшли в цьому настільки далеко, що вони передбачають, що глобальні сили (під якими маються на увазі транснаціональні компанії, інші глобальні економічні утворення) стають настільки сильними, що ставиться під питання подальше існування окремих національних держав [4, с. 122-128].

Зрозуміло, що такий всеосяжний фактор як глобалізація економіки не може безпосередньо впливати на підприємство. Глобалізація спочатку впливає на країну, і на економіку країни, а вже далі йде процес впливу економіки країни на підприємства. Роль держави в регулюванні інноваційної діяльності зводиться до створення необхідних умов для формування та розвитку серед генерації знань, реалізації повного інноваційного циклу, а також налагодженню каналів для дифузії інновацій. У свою чергу підприємство не може нехтувати факторами глобалізації, так як якщо воно доб'ється глобальних конкурентних переваг, то інші будуть автоматично дотримуватися, що важливо для будь-якого сучасного підприємства [3, с. 48-52].

Малі підприємства в усьому світі є найважливішою компонентою національної інноваційної системи країни, так як вони діють в зоні високого ризику, розробляють нові напрями технологічного розвитку, успіх яких дає можливість швидкого росту і розвитку нових технологічних областей і як наслідок – вихід на конкурентні ринки. Також важлива роль малих підприємств у вихованні нового шару підприємців не тільки схильних до ризику, але і володіють великими адаптивними здібностями, схильністю до пошуку і економічної реалізації нових ідей.

Розглянемо фактори глобалізації, що впливають на інноваційну діяльність як країни в цілому, так і окремих підприємств.

В умовах глобалізації світової економіки відбувається посилення міжнародної конкуренції по всіх напрямком її взаємодії. У зв'язку з цим все актуальнішим стає інноваційна діяльність суб'єктів економічних систем, що служить основою для конкурентних переваг. Передові країни роблять упор на розвиток високотехнологічних виробництв, що пред'являють високі вимоги до інновацій. Глобалізація являє собою новий якісний етап розвитку світового господарства. Сутність цього нового етапу криється в новому якісному стані, як міжнародних виробничих сил, так і міжнародних виробничих відносин. Об'єктивною основою глобалізації виступає новий рівень продуктивних сил світового співтовариства, пов'язаний з матеріалізацією досягнень сучасного етапу НТП. Суспільно-економічною формою нових продуктивних сил виступають міжнародні економічні відносини, які також трансформуються в нову якість, адекватне

сучасному рівню інтернаціоналізації продуктивних сил. Основним суб'єктом цих відносин на сучасному етапі виступають міжнародні корпорації [5, с. 21-24].

Закономірність глобалізації міжнародних корпорацій представлена як сукупність внутрішніх сутностей, економічних зв'язків і взаємозв'язків і залежностей, що забезпечують їх самовідтворення на наднаціональному рівні, якісне вдосконалення господарської діяльності з метою досягнення переваг в отриманні доходів. Міжнародні корпорації виявляють схильність до інтеграції, що взаємообумовлено і взаємопов'язане з їх місцем у системі інноваційних відносин. Діяльність міжнародних корпорацій може стати важливою умовою стабілізації, зростання економік та інноваційного розвитку країн світу. В умовах глобалізації світової економіки конкурентоспроможність корпорацій в значній мірі визначається інноваційною діяльністю, яка стає не тільки фактором ефективного розвитку самих корпорацій, а й важливою складовою розвитку національних і світової інноваційних систем. Таким чином, міжнародні корпорації, що є наслідком глобалізації економіки, впливають на інноваційний економічне зростання [6, с. 137-138].

Ще одним фактором впливу глобалізації на інноваційну діяльність є кластерна політика. Кластерна політика – єднання інститутів і підприємств або формування кластерів конкурентоспроможних галузей. Кластери тяжіють до концентрації по територіях країн світу і регіонам окремих країн. Як тільки кластер сформувався, виникає взаємна підтримка всіх галузей в групі. Вхід на ринок з інших галузей всередині кластера підстимулює модернізацію, стимулюючи науково-дослідницькі підходи та сприяння запровадженню нових стратегій і навичок. Участь у кластері надає також переваги в доступі до нових технологій, методів роботи або можливостям здійснення поставок. Вхідні в кластер фірми швидко дізнаються про прогрес в технології, про доступність нових компонентів, і устаткування, про нові концепції в обслуговуванні та маркетингу тощо і постійно стежать за цими інноваційними факторами конкурентних переваг, оскільки ці завдання полегшуються постійними взаєминами з іншими членами кластеру і особистими контактами. Членство в кластері робить можливим безпосереднє спостереження за діяльністю інших фірм. На противагу цьому ізольовані фірми мають гірший доступ до інформації і змушені при цьому більше платити; для них зростає також необхідність виділяти ресурси на досягнення нового знання в межах власної структури [7, с. 144-150].

Виходячи з впливу глобалізації на інноваційний шлях розвитку країн світу необхідно зазначити, що дешева і ефективна мережа комунікацій дозволяє фірмам розміщувати різні складові виробництв у різних країнах, зберігаючи при цьому прямі організаційні та інформаційні контакти, безпосереднє управління товарними і фінансовими потоками. Сучасні інформаційні технології також зменшили необхідність фізичних контактів між виробниками і споживачами.

Також можна прогледіти інший зв'язок глобалізації та інновацій, а саме розглянути інновації як частина глобалізації економіки. Значить в цьому аспекті підприємства, що встають на інноваційний шлях автоматично стають частиною глобалізації економіки.

Шлях України в багатополарний світ, який стає більш реальним на сучасному етапі глобалізації, визначений як інноваційний розвиток з прямою участю держави, бізнесу та інтелектуальної еліти. Вплив глобалізації на динамічний розвиток національної економіки сприяє розвитку інноваційних процесів як основи конкурентної переваги нашої країни та її регіонів у глобальній економіці [8, с. 150-155].

Сучасними парадигмами інноваційного розвитку в умовах глобалізації є:

- радикальна інформатизація сучасного суспільства, виражена у формуванні єдиного інформаційного поля для створення світової економіки знань, обміну результатами інтелектуальної діяльності та розширення досвіду впровадження високих технологій;

- зменшення нерівномірності економічного розвитку країн світу за рахунок швидкого розповсюдження передових наукових знань і технологій та ліквідація глобальної проблеми бідності та безробіття;

- концентрація глобальної наукової думки і напрям її на рішення глобальних економічних проблем для збереження клімату та біорізноманіття планети.

- створення інновацій все більше зосереджується лише в тих галузях, які в силу особливостей історичного розвитку та геополітичного положення мають стійку конкурентну перевагу.

Дифузія інновацій стимулюється через придбання технологій, підвищення рівня мобільності кваліфікованого персоналу, всіляке заохочення міжнародного співробітництва в галузі досліджень і розробок та налагодження активної взаємодії між компаніями, університетами та публічними дослідними організаціями.

Є і ще один зв'язок понять глобалізація та інновація. А саме, інновації – рушійний фактор глобальної конкуренції. Всюди в світі компанії, що домоглися лідерства в міжнародних масштабах, використовують стратегії, які відрізняються одна від одної в усіх відношеннях. Однак, хоча кожна успішна компанія застосовує свою власну стратегію, глибинні принципи діяльності – характер і еволюція всіх успішних компаній – виявляються у своїй основі однаковими.

Компанії домагаються конкурентних переваг за допомогою інновацій. Вони освоюють нові методи досягнення конкурентоспроможності або знаходять кращі способи конкурентної боротьби при використанні старих способів. Інновації можуть виявлятися в новому дизайні продукту, у новому процесі виробництва, у новому підході до маркетингу або в новій методиці підвищення кваліфікації працівників. У своїй більшості

інновації виявляються досить простими і невеликими, заснованими скоріше на нагромадженні незначних поліпшень і досягнень, чим на єдиному, великому технологічному прориві. У цей процес часто залучаються ідеї, навіть не є «новими» – ідеї, які буквально «витали в повітрі», але не застосовувалися цілеспрямовано. При цьому завжди відбувається вкладення капіталу в підвищення кваліфікації та отримання знань, у фізичні активи і підвищення репутації торгової марки.

Деякі інновації створюють конкурентні переваги, породжуючи принципово нові сприятливі можливості на ринку або ж дозволяють заповнити сегменти ринку, на які інші суперники не звернули уваги.

Якщо конкуренти реагують повільно, такі інновації приводять до конкурентних переваг. Наприклад, в таких галузях, як автомобілебудування і побутова електроніка, японські компанії домоглися вихідних переваг за рахунок особливої уваги до компактних моделей, що мають менші розміри, споживають менше енергії, якими нехтували їх іноземні конкуренти, вважаючи такі моделі менш вигідними, що мають менше значення і менш привабливими.

На міжнародних ринках інновації, які приносять конкурентна перевага, передбачають як внутрішні, так і зовнішні потреби.

У сучасній конкурентній боротьбі йде змагання не стільки за володіння капітальними ресурсами, матеріальними цінностями, скільки за здатність до розробки і впровадження інновацій. Посилення ролі знань як стратегічного ресурсу та зростаючий вплив технологічних інновацій як ключових факторів успіху призвели до того, що сьогодні в усьому світі економічне зростання підприємств визначається тією часткою продукції та обладнання, яка містить прогресивні знання і сучасні рішення [8, с. 132-135].

Висновки. Таким чином, інновації є частиною глобалізації та рушійним фактором глобальної конкуренції, причому глобалізація економіки визначально впливає на конкретну країну, а далі економічна політика країни впливає на інноваційну діяльність підприємства. Стандарти інноваційної діяльності для підприємств впливають зі світових під дією тієї ж глобалізації, тому підприємство, що прагне перемогти в глобальній конкуренції має запровадити ефективну інноваційну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Кравченко Д.В. Влияние глобализации мировой экономики на инновационное развитие России: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук, - Краснодар, 2008 г. – 171 с.
2. Тёркина А.В. Глобализация в зеркале инноваций, - журнал «Представительная власть» № 4, 2006 г. с. 45-58
3. Гольдштейн Г.Я. Глобальный стратегический инновационный менеджмент, - <http://www.aup.ru/books/m61/>
4. Бандурин В.В., Египовский И.Э., Ушаков Д.С. Информатизация и глобализация инновационной экономики, - Москва: Наука и образование, 2008 г., 300 с.
5. Богомазова В.М. Состояние и перспективы внешней торговли Украины. - № 15. - 2001. - с. 21-24.
6. Юдина Н.Н. Влияние российских ТНК на экономики стран СНГ в условиях глобализации: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук, - Волгоград, 2009 г., 153 с.
7. Иовлева О.В. Инновационная деятельность как фактор конкурентоспособности предприятия: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук, - Екатеринбург, 2006 г., 232 с.
8. Соколенко С.І. Глобализация и экономика Украины. - К.: Логос, 2008., 200 с.
9. Гусева З.В. Закономерность глобализации международных корпораций и их влияние на инновационный рост экономики: диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук, - Воронеж, 2009 г., 342 с.

Ключові слова: Глобалізація, економіка, економіка підприємств, інновації, інноваційна діяльність, інтеграція, трансформація, інформаційне суспільство, кластер, кластеризація.

Ключевые слова: Глобализация, экономика, экономика предприятий, инновации, инновационная деятельность, интеграция, трансформация, информационное общество, кластер, кластеризация.

Keywords: Globalization, economics, business economics, innovation, integration, transformation, information society, the cluster, clustering.